

ject zich als zoodanig; onvoorwaardelijk geeft het zich over aan eene absoluut gedachte objectiviteit, opent het zich voor iets buiten zich zelf gedacht en straalt uit, brengt zijn groetenis of zijn hoog plechtig saluut aan het Wezen, dat allen en alles omvat.

De verheffende kracht van deze werken ontspringt niet onmiddellijk aan de kracht der zichzelf omhoog dringende ziel, maar aan een zich opgetrokken voelen door een Macht buiten de eigen krachten.

Zoo klinkt een heilig saluut van de muziek van Palestrina als de stralende, vastgerichte erkenning van een goddelijke objectiviteit buiten het Zelf. Zoo zien enkele verborgen frescofragmenten in de bovenkerk van Assisi, de gezichten van engelen zooals er nooit meer geschilderd zijn, uit naar het volkomen Aangezicht buiten zich.

Het hangt af van het overwicht van één van de twee krachten — van de naar binnen gekeerde persoonlijk autonome ziels- en geestkracht of de van middelaars afhankelijke ziel en geest — of de kunstvorm zal beteekenen het voorloopig expressiemiddel van een nooit het zoeken naar den levenszin verlatend wezen, dan wel de tot rust gekomen, tot kristal geworden v o o r h a n d e n zinrijkheid. De aanvaarde absolute objectiviteit beteekent dan, dat de eigenlijke strijd, de verovering van het begrip v o o r b i j is. Geen zoeken naar verborgen zin, geen drang naar nieuwhed, naar vermeende originaliteit, het nieuwe is in het levend b e s e f van voorradige en aanvaarde zin en waarheid. Al de vreugde en de drang van het scheppen, al de moeiten, betreffen niet het veroveren van nieuwe zinrijke vormen voor een woelend voortdurend zoekend innerlijk, doch zij betreffen het levend houden van het ambacht, het o e f e n e n in de geleerde beginselen, het oefenen ten slotte in de zuiverheid van de liefdekracht, die als b e g i n s e l g e g e v e n , maar als w e r k e l i j k h e i d verkregen en alleen door den hartstocht verward en van het middelpunt weggedreven kan worden.

Daarom doorwoelen de voor objectiviteit geboren zielen de aardsche vormen weinig of niet; de felle ascese is niet van hun aard; zij stellen een hemel over en gescheiden van de aarde en zoeken geen verwerkelijking h i e r . Daarom is hun beeld van het aardsche leven, ook aan de hemelsche bouw der kathedralen, zoo rustig en vol, vol van flora, beesten en menschen; niet verwrongen of geteekend door strijd van den geest, maar glimlachend, glorend en warm van evenwichtigheid; niet ver en eenzaam, niet gesloten en afgezonderd, maar vol toenadering en genegenheid, stralend en zacht, zonder bestraffend oordeel. Het oordeel en de geeseling zijn uitgesteld tot in het tympanium, waar de goeden van de slechten worden gescheiden en de engelen en de heeren duivels het verdere verrichten. Maar over die aarde voelt deze mensch het ontzag van den hemel en het onuitsprekelijk wonder der sterren, manen en zonnen. Zoo is de ver-